

ALDONA UZIĘBŁO

CELOWE ZNIEKSZTAŁCANIE SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH – PRZYCZYNY I PRZYKŁADY

Wprowadzenie

Sprawozdaniem finansowym określa się wyniki finansowe przedsiębiorstwa przedstawione zgodnie z zasadami rachunkowości. Zaprezentowane wartości liczbowe powinny w sposób jasny i rzetelny oddawać rzeczywistą kondycję finansowo-ekonomiczną, w jakiej na dzień bilansowy znajdowało się przedsiębiorstwo. Wiarygodność informacji wymaga, aby wiernie odzwierciedlały one transakcje i inne zdarzenia. W praktyce sprawozdanie uznaje się za wiarygodne, jeżeli¹:

- zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- wykazuje istniejące składniki majątkowe (potwierdzone inwentaryzacją), prawidłowo wycenione,
- przy wycenie bilansowej uwzględniono znane jednostce ryzyko gospodarcze,
- koszty i przychody są kompletne, prawidłowo sklasyfikowane i dotyczą właściwych okresów sprawozdawczych.

Wiarygodność jest związana z zasadami wiernego odzwierciedlenia, przewagi treści nad formą, neutralności, ostrożnej wyceny i kompletności sprawozdania finansowego².

Skoro sprawozdanie ma być źródłem informacji i podstawą podejmowania różnych decyzji, jego zniekształcenia będą fałszować obraz jednostki i mogą doprowadzić do jej błędnych ocen. Przez zniekształcenia w pracy rozumiane są wszystkie świadome działania podjęte w celu poprawy obrazu przedsiębiorstwa:

- powodujące, że sprawozdanie finansowe nie jest zgodne z przepisami prawa, zwłaszcza z Ustawą o rachunkowości³ i Kodeksem Spółek Handlowych⁴ (oszustwa, fałszerstwa, rachunkowość agresywna) oraz

¹ J. Pfaff: *Wpływ rewizji finansowej na wiarygodność sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2007, s. 62.

² *Ibidem*, s. 61.

³ Ustawa o rachunkowości (UoR) z dnia 29 września 1994r., t.j.: DzU 2009, nr 152, poz. 1223 z późn. zm.

⁴ Ustawa Kodeks Spółek Handlowych z dnia 15 września 2000 r., DzU 2000, nr 94, poz. 1037, z późn. zm.

- nie naruszające prawa (rachunkowość kreatywna, w tym zwłaszcza polityka bilansowa).

Celem pracy jest wskazanie przyczyn i przykładów celowych działań niezgodnych z prawem oraz możliwości działań legalnych, podjętych dla zmiany (poprawy lub pogorszenia) wizerunku jednostki za pomocą kształtowania sprawozdania finansowego.

Problematyka referatu jest trudna szczególnie z dwóch powodów: studia przypadków obrazujące oszustwa oraz możliwości ich popełnienia są rzadko podawane w literaturze przedmiotu, skupiającej się raczej na zapobieganiu i wykrywaniu nieprawidłowości. Drugi powód to trudność w odróżnieniu błędu od oszustwa oraz rozgraniczeniu rachunkowości kreatywnej od agresywnej.

Nieprawidłowości w sprawozdaniu finansowym mogą być spowodowane:

- nieświadomie przez pracowników (w związku z brakiem wiedzy, doświadczenia, wysokim stopniem skomplikowania przepisów i ich częstymi zmianami),
- poprzez świadome zafałszowania danych przez pracowników (w celu osiągnięcia osobistych korzyści – premii, nagród lub uniknięcia odpowiedzialności za istotne niedociągnięcia, np. braki inwentaryzacyjne),
- poprzez świadome działania kierownictwa (w celu poprawy wizerunku firmy i czerpania korzyści z tego tytułu lub ukrycia istotnych błędów, oszustw i uniknięcia odpowiedzialności). Kierownictwo wykorzystuje swobodę w stosowaniu zasad rachunkowości, manipulując danymi sprawozdawczymi.

W referacie skupiono się na działaniach świadomych, czyli oszustwach, rozumianych jako zamierzone działanie (podjęte przez kierownictwo, pracowników lub stronę trzecią), powodujące powstanie nieprawidłowości sprawozdania finansowego. Oszustwo może polegać na manipulacji, zafałszowaniu lub zmianie danych (dokumentów), zawłaszczeniu majątku, rejestracji transakcji pozornych. Oszustwem jest także wyłączenie lub pominięcie w zapisach (dokumentach) skutków transakcji oraz niewłaściwe stosowanie polityki rachunkowości. Natomiast przez błędy rozumiane są niezamierzone pomyłki w sprawozdaniu finansowym (rachunkowe lub słowne, przeoczenia lub błędne interpretacje faktów, niewłaściwe stosowanie zasad (polityki) rachunkowości)⁵. Należy tu podkreślić trudność w określaniu, czy działanie było świadome oraz w ocenie, czy doszło do błędu, czy też celem było oszustwo.

Rachunkowość kreatywna i agresywna

Rachunkowość (księgowość) kreatywna opiera się na istniejących zasadach obowiązujących w rachunkowości, „co przy prawidłowej ich interpretacji i zastosowaniu prze-

⁵ Na podstawie: *Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej 2001*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2002, s. 129.

ciwdziała negatywnym zjawiskom fałszowania i deformowania sprawozdania finansowego⁶”.

Kreatywna rachunkowość w pozytywnym rozumieniu kończy się tam, gdzie przekraczane jest prawo i zaczyna tzw. **księgowość agresywna** – celowe działania, polegające na manipulacji danymi, fałszowaniu dokumentów, łamaniu zasad rachunkowości, tendencyjnie interpretowanych przepisach, co powoduje zafałszowanie rzeczywistej kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Działania te zawsze łamią jedną lub kilku zasad rachunkowości (np.: memoriału i współmierności, treści ekonomicznej czy kontynuacji działalności).

Tabela 1

Cele i narzędzia rachunkowości kreatywnej i agresywnej

Rachunkowość	Kreatywna	Agresywna
Cel	Poprawa wizerunku jednostki; kreowanie pozytywnego obrazu jednostki	Ukrycie strat, zwiększenie zysku, manipulacja wskaźnikami finansowymi, ukrycie ryzyka finansowego, przekonanie otoczenia o wiarygodności przedsiębiorstwa, uniknięcie negatywnych następstw kontroli, podretuszowanie osiągnięć kierownictwa, uzyskanie dostępu do kapitałów, których otrzymanie w inny sposób nie było możliwe ⁷ .
Przestrzeganie prawa	Tak	Nie
Narzędzia	Polityka bilansowa, m.in.: określenie roku obrotowego, okresu sprawozdawczego, zasad rachunkowości i ich zmian w trakcie roku obrotowego, reguł tworzenia odpisów amortyzacyjnych i rezerw.	Oszustwa, np. niewłaściwy sposób dokonywania odpisów amortyzacyjnych, manipulacje wartością początkową środków trwałych, nieprawidłowości w zakresie rozliczeń międzyokresowych, brak odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności, niewłaściwe ustalenie różnic kursowych, błędna wycena produkcji w toku.

* Na podstawie D. Krzywda: *Wiarygodność sprawozdań finansowych*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2003, nr 17.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1 przedstawia porównanie rachunkowości kreatywnej i agresywnej, gdzie za kryteria przyjęto cel, narzędzia oraz legalność stosowanych metod. Definicje powyższych zjawisk wydają się jednoznaczne, jednak w praktyce granica między nimi – moment przejścia z rachunkowości kreatywnej, dozwolonej, w nadinterpretację przepisów, będącą elementem działania niedozwolonej rachunkowości agresywnej – nie jest określona⁷.

⁶ J. Wiśniewska: *Kreatywna rachunkowość. Przyczyny występowania i skutki dla firm*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2005, nr 13.

⁷ Patrz szerzej A. Uziębło: *Wpływ kreatywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe w przedsiębiorstwie w ocenie pracowników księgowości*, [w:] *Zarządzanie finansami. Inwestycje, wycena przedsię-*

Przyczyny i skutki zniekształcania sprawozdań finansowych

Symptomami fałszowania sprawozdań finansowych mogą być wypłaty stosunkowo dużych honorariów konsultantom, doradcom itp., zgodność wyników firmy z prognoza-
mi, brak w radzie nadzorczej osób z odpowiednimi kwalifikacjami, nietypowe operacje
w ostatnich miesiącach roku, które nie dotyczą podstawowej działalności przedsiębiorstwa
(zwłaszcza przy dużej rentowności takich transakcji bądź odroczonym terminie płatności)⁸.
Niepokojący jest również brak zatwierdzonej przez kierownika jednostki, sporządzonej
w formie pisemnej dokumentacji spełniającej wymogi art. 10 ust. 1 ustawy o rachunko-
wości⁹ – przyjmującej określone zasady (politykę) rachunkowości. Manipulacje ułatwia-
ją struktury holdingowe i ceny transferowe; sprzyjają im też uzależnienie wynagrodzenia
(kadencji) członków zarządu od zysku, nacisk na realizację założonego przychodu¹⁰, domi-
nacja w zarządzie jednej osoby lub niewielkiej liczby osób. Wśród innych przyczyn litera-
tura przedmiotu wskazuje na bezzasadnie skomplikowaną strukturę organizacyjną jednost-
ki, wysoki wskaźnik rotacji kluczowych pracowników w departamencie rachunkowości
i finansów, a także rotację doradców prawnych i biegłych rewidentów¹¹. Podział przyczyn

Tabela 2

Przyczyny manipulacji danymi finansowymi ze względu na osobę przeprowadzającą

Podmiot realizują- cy manipulację	Przykładowe przyczyny manipulacji
Właściciel	Zwiększenie lub obniżenie wyniku finansowego, wyprowadzenie pieniędzy z jednostki, wykorzystywanie majątku jednostki dla własnych korzyści, uniknięcie odpowiedzialności wobec instytucji państwowych, zafałszowania dokumentacji.
Zarządzający	Ukrycie strat, zwiększenie zysku, manipulacja wskaźnikami finansowy- mi, ukrycie ryzyka finansowego, przekonanie otoczenia o dobrej kondycji jednostki, uniknięcie odpowiedzialności wobec właścicieli, wykorzystywanie majątku jednostki dla własnych korzyści, zafałszowania dokumentacji.
Pracownik	Uniknięcie odpowiedzialności za niedobory majątku, wykorzystywanie majątku jednostki dla własnych korzyści, zafałszowania dokumentacji (np. rozliczenia delegacji).

Źródło: opracowanie własne.

biorstw, zarządzanie wartością, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2011 oraz A. Uziębło: *Wpływ agresywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw w ocenie pracowników księgowości*, [w:] *Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki. Finanse przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011.

⁸ W. Wąsowski: *Falszowanie sprawozdań finansowych*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2003, s. 39.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ M. Hulicka: *Oszukańcza sprawozdawczość finansowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 77.

¹¹ K. Schneider: *Błędy i oszustwa w dokumentach finansowo-księgowych*, PWE, Warszawa 2007, s. 258.

dokonywania kreacji sprawozdania finansowego oraz jego zafałszowań ze względu na osobę je realizującą przedstawia tabela 2. Działania te różnią się zasięgiem i skalą manipulacji.

Podstawowe przyczyny zniekształcania sprawozdań to manipulacja wynikiem finansowym w celu odniesienia korzyści majątkowych lub oszustwa, aby uniknąć odpowiedzialności za nieprawidłowości.

Skutki oszustw księgowych w podziale na skalę mikro- i makroekonomiczną¹²:

- z punktu widzenia podmiotu: utrata majątku, pogorszenie wyniku finansowego aż do upadłości przedsiębiorstwa, niezasłużone profity zarządów, wprowadzenie w błąd inwestorów; „pogarszanie” sytuacji podmiotu w celu niewypłacenia dywidendy, zaniżanie wartości firmy w celu doprowadzenia do jej wykupu za niższą cenę; manipulowanie podstawowymi wskaźnikami finansowymi, ukrycie ryzyka finansowego, przekonanie kredytodawców i partnerów handlowych o wiarygodności przedsiębiorstwa, uniknięcie negatywnych skutków kontroli ze strony właścicieli, kontroli podatkowej i innej,
- w skali makroekonomicznej: oszustwa dotyczące większych korporacji powodujące kryzysy globalne, bezrobocie i recesję.

Przykłady zniekształcania sprawozdań finansowych

Poniżej przedstawiono wybrane przykłady celowych zniekształceń sprawozdań finansowych, w podziale na bilans (aktywa i pasywa, tab. 3 i 4) oraz rachunek zysków i strat (przychody i koszty, tab. 5).

Należy pamiętać, że oszustwa w jednym sprawozdaniu „odbijają” się w jego innych elementach (poprzez bilans w rachunku zysków i strat, ale także w rachunku przepływów pieniężnych).

Natomiast przykładami manipulacji wysokością wyniku finansowego może być brak księgowania wynagrodzeń dotyczących danego roku, których wypłata nastąpiła w roku następnym, brak uwzględnienia w wyniku wszystkich kosztów dotyczących danego roku oraz księgowanie przychodów i kosztów niedotyczących bieżącego okresu sprawozdawczego (np. księgowanie kosztów dotyczących przyszłych okresów w bieżącym okresie sprawozdawczym). Stosuje się także doliczanie nieuzasadnionych kwot do przychodów dotyczących następnego okresu sprawozdawczego lub „przerzucanie” przychodów na następny okres sprawozdawczy – rozliczenia międzyokresowe przychodów, jak również korekty przychodów i kosztów w następnym okresie sprawozdawczym, zmniejszające lub zwiększające zysk za okres sprawozdawczy¹³ (tab. 5).

¹² M. Hulicka: *op.cit.*, s. 59–61.

¹³ A. Uziębło: *Wpływ agresywnej rachunkowości...*

Tabela 3

Przykłady manipulacji wartością wybranych składników aktywów

Aktywa trwałe	Aktywa obrotowe
<p>Wartości niematerialne i prawne: ustalenie wartości w cenie innej niż cena nabycia, nieprawidłowa inwentaryzacja i/lub jej rozliczenie, kwalifikacja do prac rozwojowych prac badawczych; przemieszczanie nakładów pomiędzy pracami badawczymi a rozwojowymi (badawcze – koszt okresu, rozwojowe: amortyzacja i WNiP).</p> <p>Środki trwałe: niewłaściwe określenie wartości prawa wieczystego użytkowania gruntów, zaliczenie do grupy majątku niebędącego środkami trwałymi (np. brak kompletności, niezdatność do użycia), zawyżenie kosztów ulepszania środków trwałych (wartości tych środków), błędna wycena inwestycji, uznawanie za odrębne środki trwałe urządzeń, będących elementami środka trwałego (jednorazowa amortyzacja).</p>	<p>Zapasy: nieprawidłowe ustalenie wartości zapasów, jej niekorygowanie (spadek wartości użytkowej, handlowej), brak w polityce rachunkowości metody wyceny rozchodu zapasów (wpływ na koszty), niewłaściwa wycena kosztów wytworzenia wyrobów gotowych (zaliczenie do kosztu wytworzenia – zapasu wyrobów gotowych – kosztów stałych, w tym sprzedaży; przemieszczanie nakładów między kosztami pośrednimi i bezpośrednimi, wycena wyrobów gotowych powyżej ceny sprzedaży netto), niewłaściwa wycena produkcji w toku (np. zaliczanie do niej produkcji zaniechanej), niewłaściwe ustalenie kosztów wytworzenia produkcji na własne potrzeby, nieprawidłowa ewidencja, inwentaryzacja i/lub jej rozliczenie, niewłaściwe określenie ceny nabycia/kosztu wytworzenia, błędne metody ustalania rozchodów.</p>
<p>Inne: zaliczenie do środków trwałych oraz WNiP aktywów nabytych z zamiarem ich sprzedaży, a następnie ich amortyzowanie, inwentaryzacja i/lub jej rozliczenie, niewłaściwa wycena środków trwałych/WNiP wytworzonych na własne potrzeby, nieprawidłowe ustalanie stawek amortyzacji lub okresu użytkowania środka trwałego.</p>	<p>Należności: brak odpisów aktualizujących, kompensowanie należności i zobowiązań bez podstawy prawnej lub ustaleń umownych; dotyczy to także innych pozycji aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów, nieprawidłowości w przeliczeniach wartości w walutach obcych.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Wąsowski: *op.cit.*, s. 34–35, A. Uziębło: *Rynek usług audytorskich w procesie kształtowania zachowań podmiotów gospodarczych w skali mikro- i mezoekonomicznej*, Uniwersytet Gdański, Sopot 2005, s. 113.

Tabela 4

Przykłady manipulacji wartością wybranych składników pasywów

Kapitał własny	Zobowiązania
<p>Brak należnych wpłat na kapitał podstawowy, zbyt niska kwota kapitału podstawowego, nieutworzenie bądź zaniżenie wartości kapitału zapasowego, niewłaściwa wycena kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny, nieprawidłowe odpisy z zysku w ciągu roku obrotowego, wykazanie podwyższenia kapitału podstawowego pomimo braku faktycznego wniesienia tego podwyższenia.</p>	<p>Kompensowanie należności i zobowiązań pomimo braku podstaw prawnych, przemieszczenia pomiędzy zobowiązaniami z tytułu dostaw i usług oraz pozostałymi zobowiązaniami, przemieszczenia pomiędzy zobowiązaniami krótko- i długoterminowymi, nieprawidłowości w wycenie, niewłaściwa gospodarka środkami ZFŚS.</p>

cd. tabeli 4.

Rezerwy	Rozliczenia międzyokresowe bierne
Nieutworzenie rezerw na gwarancje i poręczenia mimo realnego zagrożenia	Wykazywanie jako rozliczeń faktycznych zobowiązań
Nieutworzenie rezerw mimo decyzji o restrukturyzacji jednostki, zagrożenia niekorzystnymi wyrokami sądowymi	Niewykazywanie rezerw na naprawy gwarancyjne, które faktycznie w jednostce występują

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Wąsowski: *op.cit.*, s. 35–36, A. Uziębło: *Rynek usług audytorskich w procesie kształtowania...*, s. 114.

Tabela 5

Przykłady manipulacji wartością wybranych składników aktywów

Przychody	Koszty
Zaliczanie do przychodów niewykonanych usług lub niesprzedanych wyrobów (fikcyjne transakcje, maskowanie: storna, wyrób gotowy w depozycie u producenta lub składowany u osoby trzeciej), wystawianie faktur na usługi niematerialne (różnego rodzaju opracowania) oraz takie, gdzie trudno zweryfikować cenę rynkową, błędna wycena przychodów z usług niezakończonych, błędne ujmowanie przychodów księgowych jako przychodów podatkowych, nieprawidłowości w ustalaniu cen sprzedaży (szczególnie w jednostkach posiadających sieć oddziałów), przedwczesne ujmowanie przychodów (z tytułu usług, które dopiero będą świadczone w przyszłości, uznanie przychodów, chociaż istnieje wątpliwość co do ich osiągnięcia), ujęcie w księgach przychodów fikcyjnych (ujmowanie przychodów ze sprzedaży, mimo że wiadomo, iż będą one przedmiotem korekty, księgowanie robót wykonanych przez podwykonawców jako własnych), przesunięcie przychodów do okresów późniejszych (przesunięcie momentu uznania przychodów w porozumieniu z odbiorcami, manipulowanie datą uznania przychodów na przełomie okresu obrotowego).	Nieksięgowanie kosztów według faktur (ukrywanie faktur, odsyłanie do wystawiającego pod błahym pretekstem), nieujmowanie w ewidencji kar umownych, niedoborów, nieksięgowanie trwałej utraty wartości aktywów, obniżenie wartości, rezerw celowych, księgowanie kosztów działalności jako środków trwałych w budowie lub inwestycji, zaliczanie kosztów działania lub rezerw przedsiębiorstwa w ciężar ZFŚS, przesuwanie kosztów bieżącego okresu w ciężar przyszłych okresów (nieprawidłowe aktywowanie kosztów, spowolniona amortyzacja), manipulowanie datą ujmowania kosztów na przełomie okresu obrotowego, nieutworzenie rezerw na różnego rodzaju tytuły kosztów, które na pewno wystąpią w przyszłości.
Błędna wycena sprzedanych środków trwałych i WNiP, niewłaściwe ujęcie kar, odszkodowań, nieprawidłowe ujęcie utworzonych rezerw.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Wąsowski: *op.cit.*, s. 36–37, M. Hulicka: *op.cit.*, s. 62–63; A. Uziębło: *Rynek usług audytorskich w procesie kształtowania...*, s. 115.

Syntetycznie reakcję wyniku finansowego na zmiany w sprawozdaniu finansowym zaprezentowano w tabeli 6; przedstawiono tu zależność między kreacją/zafałszowaniem wybranego elementu bilansu a reakcją wyniku.

Zawyżanie wartości aktywów skutkuje zwiększeniem wyniku finansowego, zaniżenie aktywów – obniża wynik; odwrotna zależność ma miejsce w przypadku manipulacji składnikami pasywów.

Tabela 6

Zmiana wyniku finansowego spowodowana manipulacją wartościami składników bilansowych

Zawyżanie wartości	Zmiana wyniku finansowego	Zaniżanie wartości
aktywa	zawyżenie	pasywa
pasywa	obniżenie	aktywa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Wąsowski: *op.cit.*, s. 24–25.

Oszustwa mogą ułatwić tzw. zdarzenia po dniu bilansowym, które dostarczają dodatkowej informacji o sytuacji jednostki i wymagają ujęcia w księgach i korekty sprawozdania (ocena ściągalności wierzytelności, wyceny aktywów, trwałej utraty wartości, rezerw, wydanie wyroku przez sąd, otrzymanie informacji o upadłości dłużnika). Zdarzenia te świadczą o zmianie sytuacji jednostki po dniu bilansowym i wymagają ujęcia w informacji dodatkowej. Manipulowanie ujęciem (lub nie) danego zdarzenia oraz podawanie fałszywych informacji na temat zaistnienia danego zjawiska wpływa na ocenę sprawozdania i działalności zarządu jednostki (np. brak ujawnienia, że wystąpiło zdarzenie warunkowe).

Podsumowanie

Granica między kreacją sprawozdania finansowego a oszustwem lub błędem jest często trudna do ustalenia. Podstawowe przyczyny zniekształcenia sprawozdań to manipulacja wynikiem finansowym w celu odniesienia korzyści majątkowych lub oszustwa, aby uniknąć odpowiedzialności zanieprawdliwości. Szczególnie możliwości poważnych manipulacji zarząd (sam lub działając na zlecenie właścicieli jednostki).

Literatura

Hulicka M.: *Oszukańcza sprawozdawczość finansowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

Krzywda D.: *Wiarygodność sprawozdań finansowych*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2003, nr 17. *Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej 2001*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2002.

Pfaff J.: *Wpływ rewizji finansowej na wiarygodność sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2007.

Schneider K.: *Błędy i oszustwa w dokumentach finansowo-księgowych*, PWE, Warszawa 2007.

- Uziębło A.: *Wpływ agresywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw w ocenie pracowników księgowości*, [w:] *Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki. Finanse przedsiębiorstw*; Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011.
- Uziębło A.: *Wpływ kreatywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw w ocenie pracowników księgowości*, [w:] *Zarządzanie finansami. Inwestycje, wycena przedsiębiorstw, zarządzanie wartością*, red. D. Zarzecki, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2011.
- Uziębło A.: *Rynek usług audytorskich w procesie kształtowania zachowań podmiotów gospodarczych w skali mikro- i mezoekonomicznej*, Uniwersytet Gdański, Sopot 2005.
- Ustawa Kodeks Spółek Handlowych z dnia 15 września 2000 r., DzU 2000, nr 94, poz. 1037, z późn. zm.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., t.j. DzU 2009, nr 152, poz. 1223 z późn. zm.
- Wąsowski W.: *Falszowanie sprawozdań finansowych*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2003.
- Wiśniewska J.: *Kreatywna rachunkowość. Przyczyny występowania i skutki dla firm*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2005, nr 13.

*dr, biegły rewident, Aldona Uziębło
Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku*

Streszczenie

Manipulacje danymi zawartymi w sprawozdaniu finansowym mają zwykle na celu poprawę wizerunku przedsiębiorstwa, korzyści majątkowe lub uniknięcie odpowiedzialności. Część tych zniekształceń jest zgodna z prawem i polega na kreowaniu pozytywnego wizerunku przedsiębiorstwa w ramach obowiązującego prawa (rachunkowość kreatywna, polityka bilansowa); ich rozszyfrowanie wymaga od odbiorcy informacji odpowiedniej wiedzy i doświadczenia. Część zniekształceń jest spowodowana błędami – temu powinna zapobiegać odpowiednio funkcjonująca kontrola wewnętrzna. Żaden system kontroli finansowo-gospodarczej nie gwarantuje jednak eliminacji wszystkich błędów i oszustw, zwłaszcza tych najpoważniejszych, realizowanych na zlecenie właścicieli/zarządu jednostki. W pracy przedstawiono przyczyny i przykłady właśnie takich działań.

INTENTIONAL DISTORTING OF FINANCIAL STATEMENTS – CAUSES AND EXAMPLES

Summary

Manipulations of data included in the financial statement are usually aimed at an improvement of the corporate image, financial gain or escaping responsibility. Parts of these distortions are lawful and consist of creating a positive corporate image under the existing law (creative accounting, balance politics) – deciphering them requires from the recipient to have adequate information, knowledge and experience. Some distortions are caused by mistakes – an appropriately functioning internal

control should prevent it. However, no financial control system guarantees the elimination of every mistake and fraud, especially the most serious ones carried out by the owners or boards. The paper presents causes and examples of such actions.